

PEDAGOGIK MAHORAT VA ZAMONAVIY O'QITUVCHI SHAXSI: INDIVIDUAL XUSUSIYATLAR

Turg'unboyev Kamron Ilhom o'gli

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti,

Tarix yo'nalishi 2 kurs talabasi

t.kamron@dpi.uz

<https://orcid.org/0009-0003-1431-1942>

Mengboyev Shaxboz Juma o'gli

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti,

Tarix yo'nalishi 2 kurs talabasi

Annostatsiya: XXI asrda ta'lim tizimi global miqyosda jadal o'zgarishlarga duch kelmoqda. Axborot texnologiyalari, ijtimoiy-iqtisodiy transformatsiyalar va globallashuv jarayonlari ta'limdan nafaqat bilim uzatish, balki o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini ta'minlash, ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini oshirish, shuningdek, ijtimoiy mas'uliyat va global fuqarolik ongini shakllantirishni talab qilmoqda. O'zbekistonning zamonaviy ta'lim tizimida ham ushbu tendensiyalar o'z aksini topib, o'qituvchidan yuqori darajadagi kasbiy mahorat, innovatsion yondashuv va insonparvarlik fazilatlarini talab etmoqda. Zamonaviy o'qituvchi nafaqat o'z fanini chuqur biluvchi mutaxassis, balki o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashuvchan, tashabbuskor, ijodkor va milliy qadriyatlar bilan birga umuminsoniy axloqiy me'yorlarga sodiq shaxs bo'lishi zarur. Ushbu maqola pedagogik mahoratning mohiyati va zamonaviy o'qituvchi shaxsining individual xususiyatlarini o'rganishga bag'ishlanadi.

Kalit so'zlar: pedagogik mahorat, kompetensiya, ijodkorlik, tashabbuskorlik, innovatsion yondashuv, muloqot madaniyati, ta'lim sifati.

Kirish

Pedagogik mahorat – o'qituvchining ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilar bilan muloqot o'rnatish, ularning psixologik holatini tushunish va ta'lim metodlarini to'g'ri tanlash qobiliyatidir. Mahoratli pedagog o'z fanini chuqur biladigan, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalana oladigan va o'quvchilarning ichki dunyosiga kirib boradigan shaxsdir.

Pedagogik mahorat quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi:

1. **Kasbiy bilim:** o'z fani, pedagogika va psixologiya bo'yicha chuqur bilim.
2. **Didaktik mahorat:** ta'lim jarayonini samarali tashkil etish qobiliyati.
3. **Kommunikativ ko'nikmalar:** o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot qilish.
4. **Ijodiy yondashuv:** yangi metodlar va innovatsion fikrlashni qo'llash.

A. Avliyoqulovning ta'kidlashicha, pedagogik mahorat o'qituvchining bilim, ko'nikma va shaxsiy fazilatlarni uyg'un qo'llay bilish qobiliyatidir. Unga ko'ra, o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki shaxsni shakllantiruvchi va tarbiyalovchi shaxsdir. Pedagogik mahoratning mohiyati o'quvchining qalbiga yo'l topish, shaxsiy yondashuvni qo'llash va bilim berish bilan birga tarbiyaviy vazifalarni ham bajarishdan iborat.

Zamonaviy o'qituvchi shaxsining xususiyatlari

Zamonaviy o'qituvchi jamiyatda ijobiy o'zgarishlar yaratuvchi shaxs sifatida talqin etiladi. U quyidagi xususiyatlarga ega bo'lishi kerak:

- **Axborot texnologiyalarini bilish:** dars jarayonida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash.
- **Individual yondashuv:** o'quvchilarning shaxsiy xususiyatlarini hisobga olish.

- **Hamkorlikda o'qitish:** o'quvchilar bilan birgalikda bilim olish tamoyiliga rioya qilish.
- **Doimiy rivojlanish:** o'z ustida ishlash, yangi tajribalarni o'rganish va o'zini takomillashtirish.
- **Pedagogik etika va muloqot madaniyati:** bag'rikenglik, milliy g'urur va xalqaro fikrlashni mujassamlashtirish.

M. Ochilovning fikricha, pedagogik mahoratni rivojlantirishda o'qituvchining uzluksiz o'z ustida ishlashi, tajriba almashishi va ilg'or metodlarni o'rganishi muhim ahamiyatga ega. U "refleksiya" va "metodik tahlil"ni mahoratni oshirishning asosiy usullari deb hisoblaydi. G'. Yo'ldoshev esa o'qituvchining nutq madaniyati, emotsional barqarorlik, muloqotchilik va kuzatuvchanlikni pedagogik mahoratning muhim elementlari sifatida ko'rsatadi.

Xalqaro olimlarning yondashuvlari ham buni tasdiqlaydi. Masalan, J. Dewey "Experience and Education" asarida tajriba asosida o'qitish va tahlil qilishni mahoratni rivojlantirishning asosiy yo'li deb hisoblaydi. L. Vygotskiy esa "Pedagogik psixologiya" asarida o'quvchi bilan hamkorlikda o'rganish orqali o'qituvchi mahoratini oshirish mumkinligini ta'kidlaydi.

Pedagogik mahoratni rivojlantirish uzluksiz jarayon bo'lib, quyidagilar orqali amalga oshiriladi:

- Tajriba almashish va seminarlarda ishtirok etish.
- Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'rganish va qo'llash.
- O'z faoliyatini tahlil qilish va natijalarni baholash.
- O'quvchilarning fikr-mulohazalarini inobatga olish.
- Shaxsiy o'sishga intilish va doimiy o'qish.

Xulosa

Pedagogik mahorat o'qituvchining kasbiy bilimlari, amaliy ko'nikmalari va shaxsiy fazilatlarining uyg'un birlashmasi sifatida ta'lim jarayonining sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Bu san'atni

rivojlantirish uzluksiz jarayon bo'lib, o'qituvchining o'z ustida doimiy ishlashi, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirishi va o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatishi orqali amalga oshiriladi. Zamonaviy o'qituvchi nafaqat bilim uzatuvchi, balki shaxsni har tomonlama rivojlantiruvchi, jamiyatda ijobiy o'zgarishlar keltiruvchi va kelajak avlodni global raqobatbardosh muhitga tayyorlaydigan shaxsdir. Pedagogik mahoratning rivojlanishi ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning intellektual va axloqiy jihatdan yuksalishini ta'minlash va jamiyatning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shishning asosiy shartidir. Har bir o'qituvchi o'z kasbiy mahoratini doimiy ravishda takomillashtirsa, zamonaviy ta'lim talablariga javob beradigan yetuk va raqobatbardosh pedagogga aylanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xoliqov A. *Pedagogik mahorat asoslari*. Toshkent: Fan, 2019.
2. Jalolov J. *Pedagogika nazariyasi va amaliyoti*. Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, 2021.
4. Avliyoqulov A. *Pedagogik mahorat asoslari*. Toshkent, 2015.
5. Ochilov M. *Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar*. Toshkent, 2018.
6. Yo'ldoshev G'. *Pedagogik mahorat va kasbiy mahorat*. Toshkent, 2012.
7. Dewey J. *Experience and Education*. New York: Macmillan, 1938.
8. Vygotskiy L.S. *Pedagogicheskaya psixologiya*. Moskva.